

ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ
ПО ПРОЦЕДУРА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА
ОНС „ДОКТОР“ ПО ДОКТОРСКА ПРОГРАМА „ФИНАНСИ, ПАРИЧНО
ОБРЪЩЕНИЕ, КРЕДИТ И ЗАСТРАХОВКА (ФИНАНСИ)“

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Гергана Василева Николова – Ралева, Образователна програма „Счетоводство и финанси“ към Центъра по икономически и управлениски науки на Бургаски свободен университет, област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“

Автор на дисертационния труд: Анна Димитрова Петкова, задочна докторантura, обучение финансирано от държавата, по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)“, към катедра „Финанси и кредит“, на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

Тема на дисертационния труд: „Преки чуждестранни инвестиции: икономически растеж и конвергенция в рамките на Европейския съюз“.

Научен ръководител: доц. д-р Анелия Радулова

Основание за написване на становището: Заповед на Ректора на Стопанска академия „Д. А. Ценов“, - Свищов, № 1126 от 22.11. 2023 год.

Представеното на вашето внимание Становище е изгответо в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за развитието на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

1. Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд за становище е в обем на 163 стандартни компютърни страници, от които 149 основен текст. Състои се от въведение - 7 стр., три глави – общо 132 стр., заключение – 6 стр. и списък на използваната литература

– 4 стр. със 118 източника, на български и чуждестранни автори. В подкрепа на изложения текст по темата са представени 24 таблици и 17 фигури, 3 приложения.

Определено темата на дисертационния труд е добре подбрана със значимост за теорията и практиката. В голяма степен актуалността на направеното от докторанта изследване се определя от обстоятелството, че преките чуждестранни инвестиции играят пряка положителна роля в развитието на националните икономики.

Обектът и предметът на изследването на дисертационния труд са представени коректно, като **обект** на изследването са потоците преки чуждестранни инвестиции в България и страните – членки на ЕС от Централна и Източна Европа, а **предметът** – с фокус оценка на интензитета на преките чуждестранни инвестиции в България и влиянието им върху степента и скоростта на конвергенция в рамките на Европейския съюз.

Основната изследователска цел на дисертационния труд е установяване посоката на въздействие на интензитета на преките чуждестранни инвестиции върху икономическия растеж и степента на конвергенция на България и страните-членки от Централна и Източна Европа в рамките на Европейския съюз.

Изследователската теза, която докторантът защитава е, че подобряването на инвестиционния климат и предприемането на мерки за оптимизиране условията за увеличаване притока на чуждестранен капитал е предпоставка за икономически растеж и ускоряване процеса на реална конвергенция на България в рамките на Европейския съюз.

За изпълнението на основната изследователска цел в дисертационния труд са формулирани следните седем задачи:

1. Изясняване спецификата, формата на проявление и видовете преки чуждестранни инвестиции.
2. Разкриване степента и посоката на въздействие на преките чуждестранни инвестиции върху икономическия растеж на страната-реципиент и на основата на проучени теоретични постановки и емпирични изследвания да се обобщят ефектите от чуждестранните инвестиционни потоци за социално-икономическото развитие на приемащата страна.
3. Идентифициране на определящите икономически и неикономически детерминанти на привлекателността на преките чуждестранни инвестиции.

4. Анализ на интензитета на нетните чуждестранни инвестиции, абсолютния размер и структурата на основните компоненти на преките чуждестранни инвестиции и структурните трансформации на инвестиционните потоци в България.

5. На основата на сравнителен анализ да се анализират съществуващите зависимости между икономическия растеж (измерен посредством основни макроикономически показатели) и притока на чуждестранен капитал в България и в страните от Централна и Източна Европа.

6. Да се конструира иконометричен модел за оценка степента на конвергенцията по доходите и по потоците преки чуждестранни инвестиции в страните-членки от Централна и Източна Европа.

7. Да се оцени степента на въздействие на потоците преки чуждестранни инвестиции върху реалната конвергенция на страните-членки от ЦИЕ на основата на значими, за икономическия растеж, макроикономически показатели.

За постигането на изследователската цел и изпълнението на основните задачи докторантът използва традиционния системен подход, методите на теоретичния, емпиричния и сравнителен анализ и синтез, на икономическо моделиране и др. Емпиричната информация е обработена с Microsoft Excel и статистически пакет IBM SPSS Statistics. Крайните резултати са представени с помощта на фигури, графики и таблици.

Представеният автореферат е в обем от 44 страници и дава вярна представа за съдържанието на дисертационния труд. Стиловата и езиковата редакция на разработката и използваните понятия са в съответствие с изискванията за разработване на дисертационен труд в професионално направление 3.8. Икономика, и в частност в научното направление „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“. В съответствие с изискванията авторефератът обективно и точно отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд.

2. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Представеният за становище дисертационен труд безспорно разглежда актуални и значими за практиката проблеми. Това са проблемите, свързани с оценка на степента на влияние и обхват на въздействие на преките чуждестранни инвестиции върху икономическия растеж в България, оценен по основни макроикономически показатели. При разглеждането на поставените в труда въпроси авторът категорично обосновава своите становища. Изложението по темата е добре структурирано. Може да се отбележи добрият стил на изразяване. Позитивно следва да се оцени умелото използване на различните методи при извършване на научното

изследване. Проучени са широк кръг от специализирани литературни източници, в т. ч. фундаментални монографични трудове на български и чуждестранни автори, по проблеми на икономическата теория и практика, както и действащи нормативни документи.

Във **въведението** е обоснована актуалността на темата, кратко и ясно са дефинирани основните структурни елементи, в т. ч. обект и предмет на изследването, научната теза, основната цел, основните задачи и методите използвани за извършване на научното изследване.

В **глава първа** на дисертационния труд авторът разглежда въпроси, отнасящи се до спецификата и формите на проявление на преките чуждестранни инвестиции. Задълбочено са анализирани съществуващи в научната литература определения, въз основа на което са изведени шест характеристики на преките чуждестранни инвестиции. Обосновано е виждането, че основните четири водещи мотиви за осъществяване на инвестиции в чужда за инвеститора страна са: пазари, активи, природни ресурси и търсене на ефективност. На основата на задълбочен анализ на редица научни публикации, относно степента и посоката на въздействие на преките чуждестранни инвестиции върху икономическия растеж на приемашите страни авторът отбелязва, че липсва консенсус относно ефектите от преки чуждестранни инвестиции. Във връзка с това, на вниманието на научната общност докторанта представя четири основни причини за наличието на нееднозначни констатации относно това, дали чуждестранните потоци влияят положително или отрицателно върху растежа (с. 14 и 15 от автореферата). В края на изложението в първа глава на основата на осъществения преглед на научната литература, отнасяща се до идентифицирането на икономическите и неикономическите детерминанти на привлекателността на преките чуждестранни инвестиции, докторантът формулира четири основни извода. (с. 15, 16 от автореферата).

Втора глава на дисертационния труд е с аналитичен характер. Докторантът поставя акцент върху инвестиционната среда и политиките за привличане на чуждестранни инвестиции в България. За целите на своето изследване авторът анализира наличието на законови норми, имащи особено важно значение за привличането на чуждестранен капитал в България. На основата на статистически данни анализира динамиката и темпа на изменение на потоците преки чуждестранни инвестиции в България за периода 2010 - 2021 год. Всеобхватно са разгледани отрасловата структура на преките чуждестранни инвестиции и на вътрешните инвестиции в дълготрайни активи. Правилно е отделено място на резултатите от изчислените коефициенти на абсолютни структурни различия по отрасли. Изследвани са средногодишните интегрални коефициенти на структурни различия на преките чуждестранни инвестиции в дълготрайни активи и вътрешните

инвестиции по години за периода 2010 г. – 2021 г. Подчертано е, че установените диспропорции биха могли да се възприемат като оценка на предпочтанията на чуждестранните и на местните инвеститори към определени отрасли на икономиката на България.

Трета глава от дисертационния труд е посветена на изясняване на въпроса дали и доколко потоците от преки чуждестранни инвестиции влияят върху протичащите процеси на социално-икономическото сближаване на страните–членки от Централна и Източна Европа, и в частност на България. На основата на извършен анализ на научни изследвания и на базата на резултати от емпирични изследвания, относно връзката между преките чуждестранни инвестиции и реалната икономическа конвергенция на страните-членки в рамките на Европейския съюз, докторантът прави извода, че интегрирането на по-слабо развитите страни в ЕС ги прави по-привлекателни за чуждестранен капитал първоначално в рамките на съществуващите икономически кълстери, и след това постепенно разширено към периферните територии, заедно с разширяването на инфраструктурата. Направен е сравнителен анализ, относно динамиката на доходите и притока на преки чуждестранни инвестиции в страните-членки от Централна и Източна Европа, вследствие на което логично са изведени пет съществени обобщения, в т. ч., че при средногодишен темп на прираст на преките чуждестранни инвестиции в страните от Европейския съюз 4,12 %, за анализирания период България отчита средногодишен ръст от едва 3,29 %. За високата степен на разработеност на изследвания проблем и важен принос на дисертационния труд, според нас, са направеният сравнителен анализ на икономическия растеж и динамиката на потоците преки чуждестранни инвестиции в страните от Централна и Източна Европа, изведените обобщения и предложените препоръки за въздействие на потоците преки чуждестранни инвестиции върху реалната конвергенция на страните-членки от Централна и Източна Европа.

В **заключението** на дисертационния труд авторът е формулирал и извел в обобщен вид резултатите от направеното изследване и представя най-значимите тенденции на влиянието на преките чуждестранни инвестиции върху икономическия растеж и степента на конвергенция на България в рамките на Европейския съюз.

Задълбоченият прочит на дисертационния труд и представената от докторанта декларация за оригиналност позволяват да се направи обобщението, че разработката е самостоятелно научно изследване и има завършен вид, а формулираните изводи и препоръки във всяка от трите глави и, разбира се, изведените в автореферата научни и научно-приложни приноси, дават основание да се отбележи, че докторантът притежава необходимите теоретични знания по научната специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“, както и умения да извършва

самостоятелни научни изследвания, което е едно от важните изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България. В своята цялост изложението по темата е логично. Формулираната в увода на дисертационния труд основна изследователска цел е постигната, а изследователската теза – доказана.

По темата на дисертацията докторантът представя само две публикации, в частност две студии, индексирани в НАЦИД, осигуряващи ѝ минималния брой изискуеми точки (30), изискване за придобиване на ОНС „доктор“ в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3. 8. Икономика. Важни в случая са и представените от докторанта: Насоки за бъдещи изследвания по темата на дисертацията и Справка за научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд.

3. Научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд

За публичната защита кандидатът е представила дисертационен труд, автореферат върху него и всички изискуеми части към него, в т.ч. Актуалност, Справка за научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд, Списък с публикациите на докторанта, Насоки за бъдещи изследвания по темата на дисертацията, Справка за съответствие с националните изисквания по Правилника за приложение на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Декларация за оригиналност на дисертационния труд. Определено представеният дисертационен труд е задълбочен, с прецизно изградена структура. В него присъстват нови научни идеи с научна и научно-приложна значимост. Приемам изведените приноси в приложената справка, които действително отразяват работата на докторантката и нейните резултати в представеното дисертационно изследване.

4. Въпроси и препоръки по дисертационния труд

Препоръката ми към докторанта е да продължи и задълбочи извършването на научни изследвания с приложен характер в тази толкова важна и значима за теорията и практиката тема – преки чуждестранни инвестиции и тяхното въздействие върху икономическия растеж в Република България, и да публикува постигнатите резултати, както у нас, така и в други страни.

5. Обобщено заключение и становище

В заключение ще отбележа, че представеният дисертационен труд и автореферат към него отговарят на изискванията на Закона за развитие на

академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане, и на Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Стопанска академия „Д. А. Ценов“ гр. Свищов.

Всичко отбелязано по-горе, направените в настоящето становище обобщения и, разбира се, положителната оценка на представените в автореферата научни и научно-приложни приноси ми дават основание да направя извода, че дисертационният труд има необходимите качества, а неговият автор Анна Димитрова Петкова притежава теоретични знания, умения и способности за извършване на научни изследвания, като използва съвременни методи и подходи.

Ето защо давам положителна оценка на дисертационния труд на тема „Преки чуждестранни инвестиции: икономически растеж и конвергенция в рамките на Европейския съюз“ и, с пълна убеденост предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да гласуваме за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)“ на Анна Димитрова Петкова.

20.12.2023 год.

гр. Бургас

Изготвил становището:

доц. д-р Гергана Николова-Ралева